

Alles is water! Op weg naar een duurzaam watersysteem!

Bijdrage van de Algemene Waterschapspartij aan de Algemene Beschouwingen 2022 van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Alles is water! Deze uitspraak van mijn favoriete filosoof Thales van Milete, is inmiddels ook het motto van het landelijk AWP programma voor de verkiezingen van 2023.

Alles is misschien wel heel veel, maar Thales had/heeft een punt. **Water is essentieel voor ons welzijn en welbevinden**

Water vraagt dan ook om een goed management, we willen **niet teveel, niet te weinig** en zeker **niet te vies** water. Nederland en ons HDSR-gebied in het bijzonder hebben een rijke traditie op het gebied van watermanagement. We vieren dit jaar niet voor niets 900 jaar waterbeheer. De afdamming van de Kromme Rijn, dit jaar 900 jaar geleden, heeft ons veel economische voorspoed gebracht en de ontwikkeling van landbouw en steden mogelijk gemaakt., De ominante focus in het waterbeheer lag op het snel afvoeren van het water naar de zee. Deze erfenis dragen we nu nog met ons mee. .Het verleden mogen we koesteren, maar het is de vraag hoe HDSR er in het heden voor staat..

De veiligheidsopgave waar we anno 2022 voor staan is niet alleen meer met dijken en afvoer aan te pakken. We versterken de Lekdijk om aan de normen van 2050 te voldoen. Dat is noodzakelijk maar het is vraag hoe klimaat proof we zijn als we ons gehele watersysteem in ogenschouw nemen. Simulaties leren ons dat als de bui die Limburg vorige jaar trof op HDSR-gebied zou vallen grote stukken lange tijd onder water blijven staan. Dit leert ons dat het vermogen om binnendijs water te bufferen omhoog moet. Hier liggen mogelijkheden om mee te liften met de landbouw- en plattelandstransitie gelden. De vraag om een pro-actieve inzet van het DB! Ik hoop dat het DB de noodzaak hiervan ook inziet. Ik wil een aantal punten langslopen.

Klimaatverandering vertaalt zich niet alleen in meer extreme buien, maar ook in langere perioden van weinig neerslag en droogte waarin we moeilijker in de watervraag kunnen voorzien. Natuurschade (op de Heuvelrug, maar ook elders) kan hiervan het gevolg zijn. Om dit te voorkomen is opnieuw een pro-actieve opstelling nodig. Het toepassen van de verdringingreeds, waarbij bepaalde functies (categorie 4) geen water kunnen krijgen, zal steeds vaker voorkomen. Om dat te voorkomen is er een structurele aanpak nodig. We staan voor de uitdaging om water beter vast te houden, op kleine schaal in 'regentonnen', op grotere schaal in bodemvocht, oppervlaktewater en grondwater. Voor de hoge zandgronden zal HDSR ook de grondwateronttrekkingen beter in kaart moeten brengen, zodat we meer

oog hebben voor de balans tussen infiltratie en onttrekking. Ook voor het veenweidegebied is het vasthouden van neerslag en een betere strategie dan de huidige waarin we water afvoeren bij regen en het gebiedsvreemd water inlaten bij droogte. Het inlaten van gebiedsvreemd water komt de waterkwaliteit echter vaak niet ten goede. Het is dan ook goed dat HDSR bezig is met het ontwikkelen van een Lange termijnvisie Grondwater. In mijn ogen is dit een kerntaak van het waterschap en wat mij betreft wordt hier een regierol gepakt. In lijn hiermee zijn wij mede-indiener van een motie waarin opgeroepen wordt om ons logo aan te passen en hierin ook tot uitdrukking te brengen dat wij aan zet zijn om te zorgen voor voldoende water.

De waterkwaliteit in ons gebied is de laatste decennia veel beter geworden. Er wordt steeds meer in open water gezwommen. Daar word ik vrolijk van, maar veel van onze wateren voldoen niet aan KRW-normen. In 2027 moeten al onze KRW-lichamen een goed ecologisch potentieel hebben. We scoren echter laag op waterplanten en hier moet meer dan een tandje bijgezet worden om te voorkomen dat we er over een paar jaar een nieuwe stikstof-achtige crisis bijkrijgen en er activiteiten stil gelegd moeten worden omdat ze mogelijk een negatieve impact op de waterkwaliteit hebben. Ik ben wel blij met onze Zuiveringsvisie en de daadwerkelijk aanpak van het verwijderen medicijnenresten in Houten en het terugwinnen van cellulose in Leidsche Rijn. Op dit vlak zijn de uitdagingen voor de komende jaren helder: doorgaan met het sluiten van de ketens. Gelukkig wordt er op dit vlak samen met de andere waterschappen het nodige aan onderzoek gedaan. De uitdaging is om dit de komende jaren ook concreet om te zetten in maatregelen.

Alles is water en water stroomt. Dit betekent in bestuurlijke zin echter niet dat *Go with the flow* ons leidmotief moet zijn. Terecht zijn we met onze Strategische Lijnen gekomen. Ons nieuwe WBP spreekt van stroomopwaarts denken. HDSR wil eerder aan de beleidstafels van andere overheden zitten en dat is op zich een goede zaak. De AWP is niet voor niets van plan om met als motto Voor Water, Klimaat en Natuur ook mee te doen aan de Provinciale Verkiezingen. Inzet hierbij is het verduurzamen van het watersysteem.

Een duurzaam watersysteem vraagt om gesloten kringlopen, en om landbouw en natuur die beter zijn geïntegreerd in de vorm van natuur inclusieve landbouw. We hebben andere overheden en maatschappelijke partijen nodig om via gebiedsgerichte aanpakken vooruitgang te boeken. De stikstofgelden en het Nationaal Programma Landelijk Gebied bieden mogelijkheden om ook resultaat te boeken op de doelstellingen die we hebben voor bodemdaling en CO₂-emissies. Het is wel zaak om hier tijdig op voor te sorteren door expliciet te maken hoe en waar we waterschapsdoelen kunnen halen door mee te liften op de transitiegelden voor het landelijk gebied.

Binnen een duurzaam watersysteem wordt optimaal gebruik gemaakt van thermische energie. Ik daag het DB uit om goed inzichtelijk te maken welke mogelijkheden zich voor TEO en TEA voordoen zodat we tijdig in kunnen spelen op de kansen die zich aan dienen (bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van Rijnenburg).

Een duurzaam watersysteem vraagt ook om goede en transparante beleidsprocessen en een eerlijke lastenverdeling. Met de Strategische Lijnen en het Waterbeheersprogramma Stroomopwaarts zijn goede stappen gezet, maar de sturing kan op punten beter:

- De WBP doelen voor 2027 dienen SMART te zijn. Dit vraagt nog om een concrete actie, want voor verschillende onderwerpen is dit nog niet het geval;
- De VJNs dienen ook inzicht te bieden in de meerjarenontwikkeling van de tarieven en egalisatie reserves. Dat hebben we in het AB eerder ook met elkaar afgesproken!
- De kostenstijging in de VJN kan beter worden geraamd; In de VJN wordt niet expliciet uitgewerkt welke categorieën uitgaven met welk percentage moet worden verhoogd, in plaats hiervoor wordt een standaardpercentage gehanteerd (de prijzen van grondstoffen en energie ontwikkelen zich echter anders dan die van personeel);
- Rapportages kunnen strakker en beter geïntegreerd; De verantwoording (en discussie) gaat nu bijna alleen om de vraag of we binnen de financiële kaders blijven. Zoals uit de jaarverslagen blijkt doen we dat, want we halen standaard meer op dan we weg kunnen zetten. De vraag in de verantwoordingsrapportages moet dus veel meer zijn of de burger waar voor zijn geld krijgt;
- In de VJN worden de wet five (otter, weidehommel, de blauwborst, de groene glazenmaker, de margriet) genoemd als icoonsoorten, maar wij vinden dit te vrijblijvend en pleiten ervoor de wet five explicieter in ons beleid integreren (populatie monitoring, bedreigingen, mogelijke maatregelen) om discussies te focussen en gelden te generen, er zijn hier ook mogelijkheden voor citizen science; Samen met PvdD en 50+ willen we hierover een motie indienen.
- In de VJN wordt ingezet op talentverleiding, maar uit het jaarverslag blijkt dat we vorige jaar maar liefst 154 fte in omvang zijn gestegen; het is me niet duidelijk geworden wat al die mensen gaan doen; ik heb dit aan het College gevraagd maar tot op heden geen antwoord ontvangen...
- We hebben het afgelopen jaar een aantal peilbesluiten genomen. De onderbouwing van deze besluiten en de motivatie van de gemaakte keuzes is veelal niet erg helder; op dit punt is absoluut verbetering mogelijk;

Tenslotte kom ik bij de helaasheid der dingen. Ik heb zorgen over het proces van de versterking van de Lekdijk – hier worden grondambities door het DB doorgedrukt zonder dat de nut en noodzaak duidelijk zijn. Met dit traject belandt HDSR straks bij de rechter, die hierover mag oordelen. Jammer dat we het zover laten komen.

Daarnaast is er nu de kredietaanvraag voor groot-onderhoud Lekdijk, die vele malen hoger is dan in het verleden. Het College creëert hier een semantische chaos – waarbij de begrippen versterking, groot onderhoud en grondaanpak – door elkaar worden gehusseld in de hoop dat het AB het allemaal wel zal slikken..... Ik vrees dat dit laatste nu gaat gebeuren. Mijn oproep aan het AB is echter om; dit **transitieplan voor aanleg van beheer- & onderhoudspaden langs de Lekdijk** - buiten de versterkingsopgave HWBP – eerst op inhoud te beoordelen. Is dit de gewenste aanpak, wat is echt een must (wettelijke verplichting) en is dit het juiste moment voor deze investering? Laten we over de noodzaak van dit transitieplan eerst het gesprek voeren. De kredietaanvraag kunnen we dan best over laten aan het nieuwe AB. We besteden hier algemene middelen aan een activiteit zonder wettelijke verplichting! Het is goed om dit in een breder perspectief af te wegen.

Dit is de laatste VJN van het huidige AB. Terugkijkend op de afgelopen 3 jaar ben ik van mening dat er goede stappen gezet in de opstelling van HDSR in de transitie naar een duurzamer watersysteem. Dit alles via het goede gesprek in een positieve – kritisch-constructieve – besluitvormingscultuur. De wateropgaven voor de komende jaren zijn echter zo grond dat we niet rustig rond kunnen gaan dobberen. Op punten is een koerswijzing nodig. De AWP zet zich graag het komende jaar in om ons waterschap een zet in de goede richting te geven.